

regum aut principum statuere præsumat. Qui autem imponit nova pedagia ex vi consuetudinis non præsumit illa imponere sine auctoritate regum vel principum; sed allegat et præsumit talem consuetudinem in auctoritate regum esse fundatam; ergo non potest dici aperte excludi in illo textu; ergo ad summum dici poterit ibi non probari talem consuetudinem sufficere. Quod argumentum negativum ex utroque textu leve est, et utrumque retorqueri potest. Primum quidem, argumentando a paritate rationis, et negando talem consuetudinem omnino omitti, quia in altera includitur, vel in potestate regum, vel in concessione Concilii; aliud vero, quia actus proprius principis, si fit ab inferiori ex immemoriali consuetudine, censetur fieri auctoritate principis; sed illo textu approbatur tributum novum positum auctoritate principis; ergo et positum ex immemoriali consuetudine, quia hæc includit auctoritatem principis.

10. Alio ergo modo possumus illa jura in favorem hujus sententiæ inducere, etiam quatenus auctoritatem tantum negativam continent. Quia nulla potestas potest per consuetudinem seu præscriptionem acquiri, nisi virtute alicujus legis civilis, aut canonicæ; sed nulla talis lex est quæ det auctoritatem præscribendi hanc potestatem imponendi tributa: ergo non potest præscriptione acquiri, et consequenter nullus princeps recognoscens superiorem potest juste tali potestate uti, prætextu consuetudinis, etiam immemorialis. Major constat, quia præscriptio non est jure naturali introducta, imo quodammodo videtur ab illa discordare, vel saltem omnino illi addi: nec etiam constat esse de jure gentium, quia omnes gentes illa utuntur, neque eodem modo: oportet ergo ut fundetur in jure humano civili, vel canonico, quia sine auctoritate juris non esset præscriptio, sed iniqua usurpatio rei alienæ. Probat ergo minor, quia nulla invenitur civilis lex quæ talem præscriptionem approbet; neque etiam canonica; quia maxime illa duo capita supra tractata; ostensum autem est in illis nihil de hac consuetudine caveri, et alioqui generaliter damnari omnia tributa non concessa a regibus, principibus, vel Pontifice, seu Concilio, et in textu originali Conc. Later. sub Alex. III, p. 1, c. 22, additur, *ut nemo audeat tales exactiones statuere, aut statutas de novo tenere.* Item ibi videtur postulari ad justitiam tributorum, ut constet auctoritate supremi principis esse imposita, si sint nova; vel quod ex consuetudine immemoriali præsuma-

tur, si sint antiqua: de præsumptione autem vel præscriptione pro potestate imponendi illa nullum ibi est verbum. Nec etiam valet aliquid argumentum, quod a simili sumebatur, tum quia hæc translatio vel usurpatio alieni juris per consuetudinem odiosa est, et ideo non debet extendi, sed restringi; tum etiam quia non est æqualis ratio, cum ostensum sit hanc potestatem esse majorem; tum denique quia præscriptio talis potestatis multo magis potest cedere in perniciem reipublicæ, et ideo multo minus potest præsumi a principibus approbati: ergo ubi non est expressa lex, non licet per solam conjecturam vel æquiparationem illam colligere.

11. Et confirmatur hæc ratio ex alio principio jurisperitorum; nam ea quæ ita conveniunt supremæ potestati, ut ad propriam illius rationem pertineant, non possunt a subditis consuetudine præscribi; sed talis est potestas imponendi tributa: ergo. Major habetur ex communi sententia juristarum, Bald., in l. *Comperit*, c. de Præscr., 30, etc.; Pan., cap. *Cum nobis*, et c. *Ad audientiam*, de Præscr., et aliorum quos refert et sequitur Cov. in Reg. possess., n. 8 et 9, et in Pract., c. 4, n. 4; et Velasc., de Jur. Emphyt., q. 8, n. 29, et seqq. Cujus ratio a priori est, quia nullum jus humanum favet tali præscriptioni; imo illi resistit, ut in jure civili constat ex dicta l. *Comperit*, et in jure Hispaniæ, l. 1, tit. 15, l. 4 Novæ recopilat., et idem sumitur ex l. 5, tit. 29, p. 3. Resistit etiam jus Lusitaniæ, l. 2 Ordin., tit. 26, in princ., et § 15. Congruentia vero est, quia præsumi non potest principem consentire in hujusmodi præscriptione, imo nec jure posse, quia esset valde pernicioosa reipublicæ et ipsimet principi, quia ex parte privaretur regia potestate. Minor item propositio in argumento sumpta colligi potest ex d. c. *Innovamus*, et *Super quibusdam*, quatenus docent jus imponendi tributa esse reservatum regi et imperatori, ac similibus principibus supremis, et eodem modo sumitur ex l. *Vectigalia*, ff. de Publ. et vecti., l. 1, c. Nov. vecti., et ex l. 9, tit. 7, p. 5, ubi Glossa 2 notat esse hoc ex reservatis principi.

12. Sed forte dicit aliquis aliud esse quod actus sit reservatus principi, aliud vero quod sit quasi de intrinseca ratione supremæ potestatis ejus, vel signum quasi proprium, et quasi potestativum supremæ excellentiæ illius. De actibus ergo hujus secundi ordinis est vera prima propositio, non vero de actibus prioris ordinis, ut probant adducta pro contraria

opinionem: imponere autem tributum, tantum probatur esse principi reservatum priori modo; neque aliud colligitur ex juribus citatis, et ideo non procedit ratio, quia multa similia reservata principi possunt contra illum præscribi, ut supra inductione ostensum est.

Sed contra hoc ostendo esse proprium principis posteriori et stricto modo. Et primum expendo verba Pontificis in c. *Tributum*, 23, q. 8, ibi: *Quod constitutum est pro pace, et equitate, qua nos tueri debent et defensare, imperatoribus persolvendum est.* Quibus verbis significatur titulum ob quem tributa debentur, fundari in ea obligatione qua rex tenetur regnum suum in pace defendere; sed hæc obligatio requirit supremam potestatem, et in illa fundatur: ergo tributum intrinsece respicit illam potestatem, et inter alia habet ut sit veluti signum exhibendum in signum supremi domini. Hoc etiam confirmat quod D. Aug. ait l. 22 contra Faust., c. 74: *Ad hoc tributa præstantur ut propter bella necessario militi stipendia præbeantur.* Nam, licet non sit hæc adæquata causa imponendi tributa, est una ex præcipuis, et ostendit quod, sicut potestas indicendi bellum est propria supremi principis, nec potest acquiri per præscriptionem ab inferiore principe habente superiorem, ita etiam potestas imponendi tributum. Præterea, ex citatis legibus sumitur magnum argumentum, quia expresse definiunt neminem posse præscriptione eximi a tributis solvendis, ut patet ex citata l. *Comperit*, et aliis horum regnorum; et ex Panormit. in d. c. *Cum nobis*, num. 11, ubi reddit rationem, quia tributum debetur in signum subjectionis; sed multo plus est præscribere potestatem imponendi tributa quam præscribere exemptionem a tributis, quia majus etiam signum supremæ potestatis est tributum imperare quam exigere: ergo.

13. Et declaratur hoc amplius, quia rex habet potestatem imponendi tributa in toto suo regno, etiam in terris subjectis alicui inferiori principi ipsi subjecto; quando ergo ille inferior princeps acquirit per consuetudinem potestatem imponendi tributa in suis terris, vel rex illum amittit, vel uterque retinet illam. Primum est intrinsece contra dignitatem regiam, eam enim magna ex parte convellit, quod per præscriptionem fieri non potest, ut ostensum est; et etiam contra naturalem obligationem, qua vassalli tenentur recognoscere regem ut supremum dominum. Secundum autem est etiam contra justitiam respectu populorum, ita enim supra modum gravarentur.

Utrumque sic explico, quia populi, ex naturali justitia, per se primo tenentur tributa pendere regi, tum quia ille est supremus dominus, tum quia illius potestas censetur esse immediate a populo; et ideo etiam populi subditi inferiori principi subdito regi, quatenus sunt pars quædam regni, tenentur per se contribuere ad sustentationem regis, et status ac dignitatis, omniumque munerum et onerum ejus, quod faciunt populi tributa solvendo. Ergo contra justitiam esset quod etiam inferior, et quasi proximus princeps, posset sua auctoritate imponere eidem populo nova tributa, et quod populus obligari posset a duobus principibus, et præsertim ab illo cum quo a principio non contraxit, neque ei potestatem contulit. Isti enim inferiores principes non a populo, sed a regibus, vel imperatore suum statum ac dignitatem acceperunt, et ideo non a populo, sed a rege, vel juxta regis præscriptum possunt certos redditus a vassallis accipere. Atque hæc videtur esse ratio propria cur hic actus imperandi tributa est proprius supremi principis, quæ consequenter optime videtur ostendere, esse hoc tam intrinsecum illi supremæ potestati, ut contraria consuetudo illam destruat, et justitiæ multum repugnet, ideoque non sit admittenda contra principem, neque sufficiat ad justificanda nova tributa, sine certa facultate a regibus concessa.

14. *Auctoris sententia.*—Hæc ergo sententia mihi videtur verior et securior, quia est magis consentanea juri et rationi, et quia impositio tributorum est gravissima et multa consideratione indiget ut juste fiat, et ideo non est facile committenda voluntati eorum qui in temporalibus habent superiorem, nec consuetudo aliud inducens honesta censenda est. Neque præsumendum est quod bona fide sit introducta, vel per scientiam et patientiam regum. Oportet tamen advertere aliud esse quod princeps aliquis inferior præscribat potestatem imponendi tributa, retenta subjectione ad superiorem, et sine licentia ejus; aliud vero esse quod princeps qui prius recognoverat superiorem, per consuetudinem et præscriptionem eximatur a tali subjectione et fiat supremus, et sic acquirat potestatem imponendi tributa. Hactenus ergo de priori modo locuti sumus, et ita dicimus fieri non posse, tum propter jura citata, tum propter repugnantiam quam involvit contra justitiæ æquitatem, et debitum ordinem qui servandus est, stante objectione.

15. *Jurista cum Bart., Panorm., Cov.*—

At vero, si in posteriori modo supponamus illam potestatem supremam et exemptionem posse præscriptione acquiri, ut juristæ communiter docent cum Bart. in l. *In famem*, ff. de Publ. jud., in fin., et in l. *Hostes*, ff. de Capti., et aliis quos refert et sequitur Covar. in d. reg. *Possessor*, 2 p., § 2, n. 8, § *Ex his vero*, et in reg. *Peccatum*, § 9, n. 9; hac (inquam) sententia supposita, consequens erit ut talis princeps acquirat etiam potestatem imponendi nova tributa, quia jam non est subditus, sed supremus, et ita ad illum pertinet regula textus in d. c. *Innovamus*, et d. c. *Super quibusdam*. Panor. vero, in c. *Cum non liceat*, de Præscr., n. 16, sentit non posse supremam regni potestatem illo modo acquiri, quia non potest inferior eximi a potestate superioris consuetudine sola, etiam longissima. Sed hæc quæstio nunc ad nos non pertinet; tantum enim ex hypothesi loquimur, quæ sine dubio vera est, quidquid sit de veritate suppositionis, quamvis etiam illa satis probabilis sit, et fortasse etiam praxi comprobata. Nam multa regna censentur hanc potestatem usu ipso et præscriptione acquisivisse, præcedente aliqua probabili occasione et titulo.

16. *Non esse parem rationem de consuetudine imponendi tributum et exigendi.*—Ad rationes ergo contrariæ sententiæ nego esse parem rationem de consuetudine imponendi tributum, vel exigendi, tum quia prior consuetudo nullibi in jure censetur sufficiens ad acquirendam potestatem imponendi tributum; posterior vero invenitur approbata, ut sufficiens ad justitiam tributi; quia prior potestas multo major est, magisque perniciosa reipublicæ, si indebite usurpetur; tum etiam quia per illam consuetudinem derogatur supremæ potestati regiæ, per posteriorem autem minime, imo fundatur in præsumptione contra subditos solventes tributum antiquum, etiamsi non constet quæ potestate vel causa impositum sit: unde ex hac parte consuetudo illa et præscriptio favet principibus. Quod si sit sermo de consuetudine accipiendi tributum, per quam solet præscribi contra regem (quod maxime intendunt juristæ ibi allegati), sic etiam neganda est consequentia, quia utilitas tributi potest facile a rege donari aliis, et ita nihil est quod vetet præscriptionem in illam. Quia per illam non derogatur dignitati et potestati regiæ, sed tantum cuidam temporali utilitati, quod secus est in consuetudine imponendi tributa, ut ostensum est. Et ita etiam responsum est ad alia exempla quæ ibi afferuntur; nam, licet sint de ac-

tibus reservatis principi, non tamen sunt propria signa excellentiæ ejus, vel actus qui veluti intrinsece includant dependentiam a suprema potestate, ut est tributorum impositio.

17. Ad confirmationem, respondeo posse quidem principem committere inferiori ut nomine et auctoritate sua tributum imponat in particulari casu, et examinata causa, ratione et modo, ut in eisdem juribus significatur, non tamen posse juste concedere inferiori generale privilegium imponendi tributum independentem a sua approbatione, et redundans in solam utilitatem ipsius inferioris; esset enim tale privilegium valde perniciosum reipublicæ, ac communi bono, et valde repugnans supremæ potestati ejusdem principis, et justitiæ æquitati, ut ostensum est. Ideoque ex vi consuetudinis, quantumcumque longævæ, nunquam præsumitur esse fundatam in aliquo privilegio, vel justo titulo. Et hæc est ratio sufficiens ut per eam non possit talis potestas comparari.

CAPUT XV.

DE RATIONE ET CAUSA FINALI AD JUSTITIAM TRIBUTI NECESSARIA.

1. Secunda conditio ad justitiam tributi necessaria est causa finalis, seu ratio. Ita sumitur ex cap. *Pervenit*, de Censib., ubi etiam significatur necesse esse causam esse notam, quia *census ignorantie* (ut ibi dicitur), id est, cujus justa causa ignoratur (ut ibidem exponit Glossa), *nullo jure divino vel humano probatur*. Et ideo, inquit Pontifex, *oportet ut census omnis, ad quid et quomodo persolvi debeat, præsciatur*. Quod intelligendum est de censibus noviter impositis, vel imponendis, ut ibi sentit Gloss., ut notat Medin. supra, quæst. 14. Nam de antiquis præsumitur causa, licet non sciatur, ut dicemus. Imo etiam in tributis novis (ut infra dicam) non est necessarium ut causa sit nota omnibus et singulis de populo; oportet tamen ut sit nota principi et consiliariis ejus, vel procuratoribus regni, aut aliis ad quos pertinet justitiam tributi examinare. Quia nisi principi constet justam intervenire causam, vel probabilibus rationibus, vel fide digna auctoritate, et judicio suorum consiliariorum, non poterit juste imponere, vel exigere tributum, quia temere agendo non habet jus exigendi. Et ideo nec retinere potest quod sic exegit, nisi postea examinata causa invenerit justum fuisse tributum in re, licet temere fuerit impositum.

2. Ut autem causa sit justa, dicunt doctores omnes, necessarium esse ut tributum imponatur propter bonum commune, non propter privatum ipsius principis. Sed in hoc oportet duo distinguere: unum est, id quod debetur principi ratione sui muneris et laboris, quod dici potest pertinere ad utilitatem ejus; nam datur ad sustentationem, et quasi stipendium; aliud est, quod necessarium est ad subveniendum reipublicæ in occasionibus necessariis occurrentibus. Si ergo de utilitate principis priori modo spectata sit sermo, juste imponuntur tributa propter usum et utilitatem principis. In hoc enim sensu dixit Paul. ad Rom. 13: *Ideo enim tributa præstatis*, et subdit: *Minister enim Dei est*, quasi diceret, Solvitis stipendium principibus, quia ministri Dei sunt, *in hoc ipsum servientes*, ac subinde propter eorum ministerium. In hac autem utilitate servanda est æqualitas, ut, scilicet, detur principi quantum necesse est, et quantum decet juxta statum et labores ejus, non vero sine mensura juxta concupiscentiam ejus. Addi vero potest hanc utilitatem principis non esse omnino privatam, sed communem, quia ipse est persona publica, et sustentare illum et statum illius bonum commune est. Præter hunc autem finem, imponuntur sæpe aliqua tributa propter insurgentes occasiones et causas, et de his verum est causam esse debere non commodum principis, neque alicujus personæ privatæ, sed communitatis bonum.

3. Duplex ergo immediata causa in tributis spectanda est, una pertinens ad personam principis, ut talis est; alia spectans ad sumptus communes. Et hæc potest esse multiplex. Una et valde communis est bellum, et ideo dixit Aug. 22 contra Faust., cap. 74, tributa solvi ut habeat rex unde militibus stipendia solvat. Alia causa esse solet refectio pontium et viarum, atque earum custodia, et aliæ similes quæ in totius communitatis commodum cedunt. Sic igitur explicata causa tributi, non potest esse justa, nisi ad commune bonum pertineat: nam, cum onus tributi commune sit, etiam finis seu fructus ejus debet esse communis, alioqui non servaretur æqualitas. Hoc autem præcipue locum habet in tributis quæ per se ut tributa imponuntur. Nam imponi etiam possunt in pœnam alicujus delicti, vel in recompensationem alicujus nocimenti illati, ut supra dictum est. Tunc ergo non oportet ut ad communem utilitatem specialiter ordinentur. Nam si ponantur in pœnam, poterunt, sicut aliæ pœnæ, applicari fisco, vel pauperibus, vel aliis piis

aut etiam publicis operibus, aut ministris justitiæ, arbitrio regis imponentis. Si vero sint ad damna recompensanda, in eorum commodum redundare debent qui damnum passi sunt, ut per se constat.

4. Atque hinc sequitur quantitatem tributi non posse juste excedere conditionem seu indigentiam causæ. Quia sicut causa justa est necessaria, ita etiam proportio tributi ad causam ejus necessaria est ad æqualitatem justitiæ commutativæ, quæ est rei ad rem, quia tantum tributum juste potest imponi, quantum ad finem ejus est necessarium et sufficiens: nam, si plus imponatur, jam in eo non habet causam, et excedit æqualitatem justitiæ, ut in simili dicitur in c. *Quia plerique*, de Immunit. ecclesiastica. Atque ita sub hac conditione includitur alia, quam Cajet. ponit in Sum., verb. *Vectigalia*, quam vocat usum, id est, quod tributum expendatur in illum usum propter quem est impositum, et sumitur ex D. Th., l. 2 de Regim. Princ., cap. 12. Nam ut juste exigatur tributum, et ex debito solvatur tanquam necessarium, requirit ut id fiat propter quod imponitur, eumque imitatus est Greg. Lop. in l. 2, tit. 1, p. 2, n. 9.

5. Circa hanc vero conditionem est considerandum, si loquamur de tributis quæ penduntur ipsi regi ad suos sumptus, et propter suos labores et vigilias, talium tributorum justitiam non pendere ex usu; nam sive male, sive bene rex postea expendat tales redditus, non erit injustus accipiendo tributa, quia vere est dominus illorum, et de illis potest libere dispensare, sine injustitia, dummodo suo muneri satisfaciat, gubernando, et defendendo rempublicam, sicut tenetur: alioqui, si in hoc deficiat, injuste accipiet et retinebit hæc tributa, quæ propter officium dantur, et sunt tanquam merces operis, quam injuste accipit qui non laborat. Si vero loquamur de tributis impositis ad opera communia reipublicæ, de his clarum est debere expendi in talia opera, alias committi fraudem et injustitiam, quæ potius est in acceptione et retentione illius, quam in impositione. Nam hæc potuit esse justa, si vera causa suberat: postea vero acceptio vel retentio fit injusta ex defectu debiti usus. Necessarium ergo est ut tributum expendatur in opus propter quod impositum est; nam illius tributi non fit proprie rex dominus, sed dispensator: unde ad summum poterit interdum, quando vera necessitas occurrerit, commutare illud in aliud opus pertinens etiam ad communem regni vel populi utilitatem,